

An Investigation of High School Students' Levels of Digital Addiction and Well-Being according to Some Variables ¹

Assoc. Prof. Dr. Zöhre Kaya

Van Yüzüncü Yıl University-Türkiye
ORCID: 0000-0001-9211-3632
zohrekaya@hotmail.com

Mevlüt Marufoğlu (PhD Stud.)

Van Yüzüncü Yıl University- Türkiye
ORCID: 0000-0001-9834-4095
marufoglumevlut@gmail.com

Dr. Mehmet Süddük Vangölü

Ministry of Education- Türkiye
ORCID: 0000-0002-8312-9795
mehmetsvngl_13@hotmail.com

Mehmet Özdemir (PhD Stud.)

Siirt University- Türkiye
ORCID: 0000-0002-0718-6181
mehmet_ozdemir_86@hotmail.com

Abstract

The aim of this study was to examine the digital addiction and well-being levels of students attending different types of high school according to some variables. A total of 427 high school students, of whom 217 (50.8%) were girls and 210 (49.2%) were boys, and who continued their education in the 2018-2019 academic year, participated in this study, which was conducted based on a correlational survey model, one of the general survey models. A Personal Information Form, the Digital Addiction Scale and the five-dimensional Measure of Adolescent Well-Being were used as data collection tools. Frequency distribution, arithmetic mean, t-test for independent samples and one-way analysis of variance (ANOVA) were used in the analysis of the data. According to the research findings, it was found that female students' levels of connectedness were higher than those of male students, whereas male students' levels of game and social media addiction were higher than those of female students. In terms of school type, it was determined that Anatolian high school students' scores in the social media addiction and impact on social life dimensions of the digital addiction scale were higher. Another finding was that as academic achievement increased, the level of well-being increased and the level of digital addiction decreased. Finally, it was concluded that as the education level of their parents increased, adolescents' levels of digital addiction increased, that adolescents who used social media obtained higher scores in the connectedness dimension of the well-being scale, and that the use of social media for up to 2 hours a day increased adolescents' well-being, but that when this period was exceeded, their well-being began to decrease. In conclusion, the aim of this study was to compare the possible negative effects of the use of digital tools and spaces on students based on their sociodemographic characteristics and the duration of their digital technology use, and suggestions are offered in this regard. These findings are important in terms of developing policies aimed at preventing digital addiction and encouraging the correct use of digital media.

Keywords: High school students, Digital addiction, Adolescent, Well-being, Social media,

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 14, No: 1, pp. 117-138

Research Article

Received: 2022-09-11

Accepted: 2023-01-12

Suggested Citation

Kaya, Z., Vangölü, M. S., Marufoğlu, M., & Özdemir, M. (2023). An investigation of high school students' levels of digital addiction and well-being according to some variables, *E-International Journal of Educational Research*, 14(1), 117-138. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1173642>

¹The first version of this study was presented as an oral presentation at the TRB2 International Educational Sciences Congress hosted by Van Yüzüncü Yıl University between 24-26 June 2022.

Extended Abstract

Problem: Due to the advances in digital technologies, many daily needs and activities have been transferred to digital environments, a fact which has made digital tools an integral part of life for most people (Arisoy, 2009). While this situation makes individuals' lives easier, it also brings about some problems (Yengin, 2019). One of these problems is digital addiction, which can be expressed as the excessive use of digital tools. Digital addiction is associated with definitions of problematic internet use (Caplan, 2005), pathological internet use (Davis, 2001), internet addiction (Ha et al., 2006) and technological addiction (Alrobai, 2018; Griffiths, 1996). In this context, the concept of digital addiction has a broad scope, including addictions such as television addiction, internet addiction, digital game addiction and social media addiction (Arslan et al., 2015).

Excessive and obsessive use of digital connection, which is a characteristic of modern society, can lead to serious social and cognitive problems in society (Alrobai, 2018). Among these problems are low academic achievement, withdrawal from social activities, depression and insomnia (Echeburúa & De Corral, 2009; Young, 1999). Although digital addiction is expressed as an addiction independent of age because it occurs in every age group, the period of adolescence encompasses a higher risk in terms of digital addiction, just as for other addictions (Horzum, 2011). The spread of the internet has increased online communication and use, especially among adolescents (Bucksch et al., 2016), and internet use has become one of the most popular activities for children and adolescents all over the world (Bozoğlu, 2019). The increase in the use of digital technology has led to many negative effects on children and adolescents (Arslan et al., 2015).

It can be seen that studies conducted on digital addiction in adolescents in Turkey are very recent and limited. This shows that it is important to explore the consequences of digital addiction, the factors that cause digital addiction, and ways to solve this problem. In line with this main purpose, the aim of this study was to examine whether the scores obtained by high school students from the digital addiction scale and measure of adolescent well-being differed significantly according to variables such as gender, type of school, level of achievement, parental education level, social media use, and duration of daily social media use.

Method: This study was conducted based on a correlational survey model, one of the general survey models. The study group of the research consists of a total of 427 students who could be contacted and who volunteered to participate in the research among high school students studying in a province in the Eastern Anatolia Region of Turkey in the 2018-2019 academic year. The Digital Addiction Scale and the five-dimensional Measure of Adolescent Well-Being were used to collect data.

Digital Addiction Scale (DAS): Developed by Arslan et al. (2015), the DAS consists of a total of 29 items and three sub-dimensions: digital game addiction (11 items), social media addiction (12 items), and impact on social life (6 items). The scale is designed as a 5-point Likert-type scale, and the lowest score that can be obtained from the scale is 29, while the highest score is 145. A high score obtained from the scale indicates a high level of digital addiction. Within the scope of this study, the Cronbach alpha coefficient for the overall DAS was calculated as 0.91, while the Cronbach alpha coefficients of the sub-dimensions were determined as .83, .91 and .84, respectively.

Measure of Adolescent Well-Being (EPOCH): Developed by Kern et al. (2015), the five-dimensional Measure of Adolescent Well-Being (EPOCH) was adapted to Turkish by Demirci and Ekşi (2015). There are a total of 20 items in the scale, which consists of the dimensions of engagement, perseverance, optimism, connectedness and happiness. The lowest score that can be obtained from the 5-point Likert-type scale is 20, while the highest score is 100. A high score obtained from the scale means a high level of well-being. Within the scope of this study, the Cronbach alpha coefficient for the overall EPOCH was calculated as 0.91, while the Cronbach alpha coefficients of the sub-dimensions were determined as 0.77, 0.73, 0.80, 0.75 and 0.70, respectively.

The SPSS 21.0 software program was used in the analysis of the data. Participants' demographic information was presented in the form of frequency and percentage tables. The skewness coefficient was used to test the normality of the scale scores. The fact that the skewness coefficient, which is used to test the normal distribution characteristic of scores obtained from a continuous variable, is within the limits

of ± 1 can be interpreted to say that the scores do not show a significant deviation from the normal distribution (Büyükoztürk et al., 2013). Since the scale and sub-dimension scores did not show any significant deviation from the normal distribution, the independent two-sample t-test and the ANOVA test were used for comparisons based on demographic variables. When a significant difference was observed in the ANOVA test, the LSD post hoc test was used to determine between which groups the difference was significant. In the analyses, the confidence interval was set at 95% and the significance level was set at .05.

Findings: Based on the findings obtained in the study, when the adolescents' levels of well-being were examined according to the gender variable, it was observed that female students' mean scores in the connectedness dimension were significantly higher than those of male students. On the other hand, it was seen that male students' mean scores obtained from the digital game addiction and social media addiction dimensions of the digital addiction scale and from the overall scale were significantly higher than those of female students.

Considering their digital addictions according to the school type variable, it was observed that the mean scores of Anatolian high school students in the social media addiction dimension differed significantly from those of vocational high school students in favour of Anatolian high school students. In the dimension of impact on social life, it was seen that the mean scores of students studying at Anatolian high schools differed significantly from those of students studying both in vocational high schools and science high schools in favour of students attending Anatolian high schools.

When the students' levels of well-being were examined in terms of academic achievement, it was seen that the mean scores differed significantly in parallel with an increase in the level of academic achievement in both overall scores and all sub-dimensions of well-being (engagement, perseverance, optimism, connectedness and happiness). On the other hand, it was observed that together with an increase in the level of academic achievement, the mean scores obtained by the students from the digital game addiction sub-dimension of the digital addiction scale and from the overall scale showed a significant decrease.

When the students' digital addictions were examined according to the education level of the mother, it was seen that in the social media addiction dimension of digital addiction and in the overall scale, the mean scores obtained by students whose mothers were graduates of secondary school and high school were significantly higher than mean scores of those whose mothers were non-literate or graduates of primary school. When we looked at the students' digital addictions according to the education level of the father, it was observed that in the social media addiction dimension of digital addiction and in the overall scale, the mean scores obtained by students whose fathers were graduates of high school and university were significantly higher than the mean scores of those whose fathers were non-literate or graduates of primary and secondary school.

When the students' levels of well-being were examined according to their levels of social media use, it was concluded that in the connectedness dimension of well-being, the mean scores of students who used social media were significantly higher than those of students who did not. When the students' digital addictions were examined according to their levels of social media use, it was concluded that in the digital game addiction and social media addiction dimensions and the overall digital addiction scale, the mean scores obtained by students who used social media were significantly higher than those obtained by students who did not. However, no significant difference was observed in the impact on social life dimension of digital addiction according to whether students used social media or not. As the last finding of the study, when the students' well-being levels were examined according to the duration of their daily social media use, it was concluded that those who used social media for "1-2 hours" a day had significantly higher mean scores in the connectedness and perseverance dimensions of the well-being scale than those who used social media for "3 hours or more" a day.

Conclusion and Suggestions: In conclusion, when the findings of this study are discussed respectively, it can be concluded that gender, type of school, academic achievement and parental education level made a significant difference to high school students' levels of digital addiction and well-being. When we compare the findings obtained from the current study with those in the literature, it can be seen that there are parallel results. These findings are important in terms of identifying the factors that increase

and decrease digital addiction and developing preventive policies. Furthermore, as another finding of the current study, it was found that for students using social media, the use of digital tools for a period of up to 2 hours per day had a positive effect on well-being, whereas if this period was exceeded, an adverse effect was observed, and well-being decreased while the risk of digital addiction increased. From this aspect, this finding that was obtained reveals the effect of the duration of digital tool and social media usage on individuals. With regard to preventive and protective measures, it is considered important for psychological counsellors to conduct studies on the conscious use of technology in schools and for them to foster awareness in students regarding this issue. Moreover, by increasing social and sporting activities in schools, the need for digital environments can be reduced by encouraging students to communicate and express themselves face to face. In addition, it may be possible to prevent digital addiction by maintaining the limit of digital technology usage at healthy levels in the family and home environment, and by providing a communication environment that will reduce the need for digital technology. Finally, conducting new studies aimed at examining the negative impact of the pandemic process on digital addiction and at the development of preventive programmes for reducing digital addictions will contribute significantly to the literature.

Lise Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık ve İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi ²

Doç. Dr. Zöhre Kaya

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi- Türkiye

ORCID: 0000-0001-9211-3632

zohrekaya@hotmail.com

Mevlüt Marufoğlu (Doktora Öğr.)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi- Türkiye

ORCID: 0000-0001-9834-4095

marufoglumevlut@gmail.com

Dr. Mehmet Sıddık Vangölü

Milli Eğitim Bakanlığı-Türkiye

ORCID: 0000-0002-8312-9795

mehmetstvngl_13@hotmail.com

Mehmet Özdemir (Doktora Öğr.)

Siirt Üniversitesi- Türkiye

ORCID: 0000-0002-0718-6181

mehmet_ozdemir_86@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada, farklı lise türlerine devam eden öğrencilerin dijital bağımlılık ve iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülen bu çalışmada, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenimlerine devam eden 217 (%50.8) kız ve 210 (%49.2) erkek, toplamda 427 lise öğrencisi katılımcı olarak yer almıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans dağılımı, aritmetik ortalama, bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kız öğrencilerin ilişkililik düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu; erkeklerin ise oyun ve sosyal medya bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul türü açısından, Anadolu lisesi öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeğinin sosyal medya ve sosyal hayata etki puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Akademik başarının yükselmesi ile iyi oluş düzeyinin arttığı ve dijital bağımlılık düzeyinin azaldığı elde edilen diğer bir bulgudur. Son olarak, anne ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı, sosyal medya kullanan ergenlerin iyi oluş ölçeğinin ilişkililik boyutunda daha yüksek puanlar aldıkları ve günlük 2 saate kadar sosyal medya kullanımının ergenlerde iyi oluşu arttırdığı ancak bu sürenin aşılması durumunda iyi oluşun azalmaya başladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Sonuç olarak bu çalışmada dijital araç ve alanların kullanımının öğrenciler üzerinde meydana getireceği olası olumsuz etkilerin sosyodemografik özellikler ve dijital teknoloji kullanım süresine göre karşılaştırılması amaçlanmış ve bu doğrultuda öneriler sunulmuştur. Bu sonuçlar, dijital bağımlılığın önlenmesine yönelik politikaların geliştirilmesi ve doğru kullanımının teşvik edilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri, Dijital bağımlılık, Ergen, İyi oluş, Sosyal medya

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 1, ss. 117-138

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2022-09-11

Kabul: 2023-01-12

ÖnerilenAtıf

Kaya, Z., Vangölü, M. S., Marufoğlu, M., & Özdemir, M. (2023). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 117-138. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1173642>

²Bu çalışmanın ilk hali, 24-26 Haziran 2022 tarihleri arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen TRB2 Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Dijital teknolojilerdeki ilerlemelerin bir sonucu olarak pek çok günlük ihtiyaç ve aktivitenin dijital ortamlara aktarılmış olması, çoğu insan için dijital araçları yaşamın ayrılmaz parçaları haline getirmiştir (Arisoy, 2009). Bu durum bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmakla birlikte beraberinde bazı sorunları da getirmektedir (Yengin, 2019). Dijital araçların aşırı kullanımı olarak ifade edilebilecek dijital bağımlılık bu sorunlardan bir tanesidir. Bağımlılık; bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olmasına karşın bir maddenin alınmasına veya bir eylemin tekrarlanmasına yönelik önüne geçilemez biçimde istek duyma hali olarak tanımlanmaktadır (Griffiths, 2000). Alanyazın incelendiğinde, bağımlılığın madde bağımlılığı ve davranışsal bağımlılık olarak iki kategoriye ayrıldığı, dijital bağımlılığın davranışsal bağımlılıklar içerisinde yer aldığı görülmektedir. Davranışsal bağımlılık, herhangi bir maddeye dönük bağımlılık olmamakla birlikte madde bağımlılığında ortaya çıkan özelliklerin görüldüğü, davranışın sık tekrar edilmesi ile oluşan ve kişinin olumsuz etkilerinin farkında olmasına rağmen bu davranışı yapmaya devam ettiği bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Kayri ve Günüş, 2010). Dijital bağımlılık; problemli internet kullanımı (Caplan, 2005), patolojik internet kullanımı (Davis, 2001), internet bağımlılığı (Ha vd., 2006) ve teknolojik bağımlılık (Griffiths, 1996) tanımları ile ilişkilendirilmektedir (Alrobai, 2018). Bu çerçevede dijital bağımlılık kavramı televizyon, internet, dijital oyun ve sosyal medya bağımlılığı gibi bağımlılıkları içeren geniş bir kapsama sahiptir (Arslan vd., 2015).

Modern toplumun bir özelliği olan dijital bağlantının aşırı ve takıntılı kullanımı toplumda önemli sosyal ve bilişsel sorunlara sebep olabilmektedir (Alrobai, 2018; Yavuz ve Toprakçı, 2021). Düşük akademik başarı, sosyal faaliyetlerden uzaklaşma, depresyon ve uykusuzluk bu problemlerden bazılarıdır (Echeburúa ve De Corral, 2009; Young, 1999). Dijital bağımlılık her yaş grubunda görülmesi nedeni ile yaşı olmayan bağımlılık olarak ifade edilse de diğer bağımlılıklarda olduğu gibi ergenlik dönemi dijital bağımlılık açısından daha fazla risk barındırmaktadır (Horzum, 2011). İnternetin yaygınlaşması özellikle ergenler arasında çevrimiçi iletişimi ve kullanımı arttırmış (Bucksch vd., 2016; Toprakçı vd., 2021) ve internet kullanımı dünya genelinde çocuk ve ergenler için en popüler etkinliklerden birisi haline gelmiştir (Bozoğlan, 2019; Toprakçı, 2017). Dijital teknoloji kullanımındaki artış çocuk ve ergenler üzerinde pek çok olumsuz etkiye neden olmuştur (Arslan vd., 2015). ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) tarafından 35 ülkede 100 bin ergen üzerinde yapılan çalışmada ergenlerde alkol ve sigara kullanımının azaldığı bulunurken dijital bağımlılığın bileşenlerinden olan oyun bağımlılığı ve sosyal medya kullanımının ise önceki yıllara göre riskli bir şekilde yükseldiği görülmüştür (ESPAD, 2019). Bu bulgular, dijital teknolojinin aşırı kullanımının çocuk ve ergenler üzerindeki etkisinin araştırılmasının ve önleyici politikaların geliştirilmesi gerektiğinin önemini ortaya koymaktadır.

Genç bireylerin mutluluğu ve refahı tüm toplumlarda özel bir endişe kaynağıdır. Toplamlar, gençler arasında riskli davranışlara neden olan bağımlılıkları (alkol, tütün, online, oyun, teknoloji vb.) azaltmak için koruyucu ve önleyici çalışmalar yürütürler (ESPAD, 2019). Koruyucu ve önleyici çalışmalarından biri de gençlerin psikolojik iyi oluş/mutluluk düzeylerinin artırılmasıdır. Psikoloji alanyazınında mutluluk kavramı genel olarak öznel iyi oluş kavramı ile açıklanmaktadır. Kendini kabul, yaşamın amacı, özerklik, potansiyelin gerçekleştirilmesi ve diğerleri ile olumlu ilişkiler kurma gibi yapılardan oluşan (Ryff, 1989) iyi oluş, ideal psikolojik işlevselliği ve deneyimi ifade etmek için kullanılmaktadır (Deci ve Ryan, 2008). İyi oluş, acıdan kaçınmayı ve haz elde etmeyi önceleyen öznel iyi oluş ile bireyin yaşamdan anlam elde etmesini ve kendini gerçekleştirme ifade eden psikolojik iyi oluş (Ryan ve Deci, 2001) muhteva eder (Demirci ve Ekşi, 2015). İyi oluş, otantiklik ve yaşam kalitesi olarak da ifade edilebilir. Öznel iyi oluş algısı kişinin kendi yaşamına dair yaptığı değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda yaşamının genelinden algılanan doyum düzeyi yüksek, olumlu duygu ve ruh hallerini, olumsuz duygu ve ruh hallerinden fazla olarak değerlendiren bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu kabul edilmektedir (Diener, 1984).

Alanyazın incelendiğinde; ergenlerde öznel iyi oluş arttıkça internet bağımlılığının azaldığı (Derin ve Bilge, 2016), üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluş düzeyi düştükçe internet bağımlılığının arttığı (Uz-Baş vd., 2016), mutluluk arttıkça internet bağımlılığının azaldığı (Totan vd., 2019), dijital oyun bağımlılığı arttıkça öznel iyi oluşun azaldığı (Baysan vd., 2019), dijital oyun bağımlılığının öz-yeterlik algısı üzerinde anlamlı düzeyde etkiye sahip olduğu (Arslan, 2022) ve internet, sosyal medya, dijital oyun ve

akıllı telefon bağımlılığı olmak üzere, dört teknolojik bağımlılığın sosyal bağıllığı negatif yönde yordadığı bulunmuştur (Savcı ve Aysan, 2017). Öte yandan Doğan (2016) tarafından yapılan çalışmada, sosyal ağ sitelerinin öğrenciler tarafından kullanımının onları mutlu etmede, psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumlarını sağlamada önemli bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. İngiliz ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada (Przybylski ve Weinstein, 2017), günlük ortalama iki saate kadar ekranda vakit geçirmenin ergenlerin iyi oluşunu olumlu yönde etkilediği ve teknoloji kullanımının yaygın olduğu günümüzde bunun bir avantaj sağlayacağı ancak bu sürenin aşılmasının da olumsuz etki yaratacağı vurgulanmıştır. Bu sonuçlar, teknoloji kullanımının kaçınılmaz olduğu günümüzde ölçülü internet ve teknoloji kullanımının birey açısından önemini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle, dijital bağımlılığın ergenlerin iyi oluş düzeylerini etkileyen önemli bir faktör olduğu belirtilebilir.

Yapılan araştırmalarda, ergenlerde dijital bağımlılık düzeyinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada (Arslan, 2019), dijital bağımlılık düzeyinin cinsiyet, ekonomik durum ve anne eğitim durumu açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Benzer şekilde Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından ortaöğretime devam eden ergenler üzerinde yapılan çalışmada; dijital bağımlılık düzeyinin okul türü ve cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunurken, sınıf düzeyi ve yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Yine ortaöğretime devam eden ergenler üzerinde yapılan çalışmada (Altınok, 2021), dijital bağımlılık düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve algılanan akademik başarı durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sonuç olarak; okul türü, sınıf, algılanan başarı, cinsiyet, yaş ve anne-baba eğitim düzeyi gibi değişkenlerin ergenlerin dijital bağımlılık düzeylerini etkilediği söylenebilir. Bu çalışmalardan da görüleceği üzere, Türkiye’de dijital bağımlılık ile ilgili ergenler üzerinde yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Altınok, 2021; Arslan, 2019; Arslan vd., 2015). Bu durum, dijital bağımlılığın ortaya çıkardığı sonuçların, dijital bağımlılığa neden olan faktörlerin ve çözüm yollarının keşfedilmesinin önemli olduğunu göstermektedir. Bu temel amaç doğrultusunda bu çalışmada, lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve ergen iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, okul türü, başarı durumu, anne-baba eğitim durumu, sosyal medya kullanımı ve günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan soruların yanıtı aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iyi oluşları ne düzeydedir?
2. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iyi oluş puanları cinsiyet, okul türü, başarı düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, sosyal medya kullanım durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli ve Katılımcılar:

Bu çalışma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Bu çalışmanın araştırma grubunu, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir ilde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenciler arasından araştırmaya katılmaya gönüllü ve ulaşılabilen toplam 427 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma 2020 yılından önce yürütüldüğü için etik kurul onayı alınmamıştır. Ancak gerekli izinler alındıktan sonra çalışma gönüllü katılımcılar ile yürütülmüştür. Öğrencilerin %50.8’i kadın, %49.2’si erkektir. Öğrencilerin %29.5’i meslek lisesi, %44.5’i Anadolu, %26’sı fen lisesi öğrencisidir. Öğrencilerin %19’u 9. sınıfta, %33.5’i 10. sınıfta, %28.3’ü 11. sınıfta, %19.2’si 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %8.7’sinin ders başarı durumunu düşük, %45.2’sinin orta, %35.1’inin iyi, %11’inin ise çok iyi olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin %61.1’i sosyal medya kullanmakta olup, sosyal medya kullananların %14.9’u günde 1 saatten az, %56.3’ü günde 1-2 saat, %17.6’sı 3 saat ve üstü sosyal medya kullanmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

DemografikDeğişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	217	50.8
	Erkek	210	49.2
Okul türü	Meslek lisesi	126	29.5
	Anadolu lisesi	190	44.5
	Fen lisesi	111	26.0
Sınıf düzeyi	9. sınıf	81	19.0
	10. sınıf	143	33.5
	11. sınıf	121	28.3
	12. sınıf	82	19.2
Ders başarı durumu	Düşük	37	8.7
	Orta	193	45.2
	İyi	150	32.1
	Çok iyi	47	11.0
Baba öğrenim durumu	Okur-yazar değil	29	6.8
	İlkokul	139	32.6
	Ortaokul	124	29.0
	Lise	101	23.7
	Üniversite	34	8.0
Anne öğrenim durumu	Okur-yazar değil	142	33.3
	İlkokul	157	36.8
	Ortaokul	90	21.1
	Lise	38	8.9
Sosyal medya kullanımı	Evet	261	61.1
	Hayır	166	38.9
Günlük sosyal medya kullanım süresi	1 saatten az	39	14.9
	1-2 saat	147	56.3
	3 saat ve üstü	75	28.7

2. Veri Toplama Araçları:

Bu kısımda araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarına yer verilmiştir.

Dijital Bağımlılık Ölçeği (DBÖ): Arslan vd., (2015) tarafından geliştirilen DBÖ, oyun (11 madde), sosyal medya (12 madde) ve sosyal hayata etki (6 madde) olmak üzere üç alt boyuttan ve toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipinde hazırlanmış olup ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek puan 145'tir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği, dijital bağımlılık düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Bu çalışma kapsamında DBÖ'nün geneli için Cronbach Alpha katsayısı 0.91; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla .83, .91 ve .84 olarak tespit edilmiştir.

Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH): Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) (Kern vd., 2015), Demirci ve Ekşi (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bağlılık (engagement), kararlılık (perseverance), iyimserlik (optimism), ilişkililik (connectedness) ve mutluluk (happiness) boyutlarından oluşan ölçekte toplam 20 madde bulunmaktadır. 5'li likert tipinde puanlanan ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100'dür. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek iyi oluş olduğu anlamına gelir. Bu çalışma kapsamında, EPOCH'un geneli için Cronbach Alpha katsayısı 0.91; alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0.77, 0.73, 0.80, 0.75 ve 0.70 olarak tespit edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, okul türü, başarı durumu, anne-baba eğitim düzeyi ve sosyal medya kullanımı ile ilgili bilgiler araştırmacılar tarafından oluşturulan bir bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır.

3. Verilerin Analizi:

Verilerin analizinde SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri frekans ve yüzde tablosunda sunulmuştur. Ölçek puanlarının normallik sınavında çarpıklık katsayısı (skewness) kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk vd., 2013). Ölçek ve alt boyut puanları normalden önemli bir sapma göstermediğinden demografik değişkenlere göre karşılaştırmalarda bağımsız iki örneklem t testi ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95, anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ilk olarak lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve ergen iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiş, ardından elde edilen puanların cinsiyet, okul türü, algılanan başarı durumu, anne-baba eğitim düzeyi, sosyal medya kullanımı ve günlük sosyal medya kullanım süresi gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır.

A. Ergen İyi Oluş ve Dijital Bağımlılık Ölçeği'nden Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçek ve alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçek ve alt boyut puanlarına ait betimsel istatistikler

Ölçek ve Alt Boyut	n	Min.	Maks.	$\bar{X}$	Sd	Çarpıklık	Basıklık
İlişkिलilik	427	1.00	5.00	3.65	1.05	-.49	-.69
Hayata Bağlılık	427	1.00	5.00	3.40	.98	-.24	-.62
Mutluluk	427	1.00	5.00	3.20	1.08	-.03	-.82
İyimserlik	427	1.00	5.00	3.32	1.03	-.17	-.77
Kararlılık	427	1.00	5.00	3.34	.93	-.13	-.61
İyi Oluş Toplam Puanı	427	1.05	5.00	3.38	.81	-.17	-.39
Oyun	427	1.00	5.00	2.39	.87	.57	.05
Sosyal Medya	427	1.00	5.00	2.52	1.02	.38	-.51
Sosyal Hayata Etki	427	1.00	5.00	2.56	1.12	.31	-.81
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	427	1.00	4.83	2.48	.79	.42	-.22

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ergen iyi oluş ölçeğinden alınan toplam puan ortalamasının ($3.38 \pm .81$) orta düzeyde olduğu, alt boyutlara ait en yüksek ortalamanın sırasıyla ilişkिलilik (3.65 ± 1.05), hayata bağlılık ($3.40 \pm .98$) ve kararlılık ($3.34 \pm .93$); en düşük ortalamanın ise mutluluk (3.20 ± 1.08) boyutundan alındığı tespit edilmiştir. Dijital bağımlılık ölçeğine ilişkin puanlara bakıldığında, en yüksek ortalamanın sırasıyla sosyal hayata etki (2.56 ± 1.12), sosyal medya (2.52 ± 1.02) ve oyun ($2.39 \pm .87$) olarak tespit edilmiş olup dijital bağımlılık ölçeği puan ortalamasının ($2.48 \pm .79$) düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

125

B. Ergen İyi Oluş ve Dijital Bağımlılık Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

1- Cinsiyete Göre Farklar: Tablo 3'te, lise öğrencilerinin ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığına ilişkin yapılan bağımsız grup t-testi sonucuna yer verilmiştir.

Tablo 3. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların cinsiyete göre t testi sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Sd	t	p
İlişkिलilik	Kadın	217	3.86	0.96	4.12	0.000
	Erkek	210	3.45	1.10		
Hayata Bağlılık	Kadın	217	3.46	0.96	1.35	0.178
	Erkek	210	3.34	0.99		
Mutluluk	Kadın	217	3.23	1.09	0.61	0.544
	Erkek	210	3.17	1.07		
İyimserlik	Kadın	217	3.35	1.03	0.59	0.557
	Erkek	210	3.29	1.02		
Kararlılık	Kadın	217	3.37	0.94	0.76	0.448
	Erkek	210	3.30	0.92		
İyi Oluş Toplam Puanı	Kadın	217	3.46	0.77	1.88	0.061
	Erkek	210	3.31	0.84		
Oyun	Kadın	217	2.18	0.77	-5.25	0.000
	Erkek	210	2.61	0.91		
Sosyal Medya	Kadın	217	2.34	1.01	-3.77	0.000
	Erkek	210	2.71	1.01		
Sosyal Hayata Etki	Kadın	217	2.50	1.13	-1.07	0.287
	Erkek	210	2.62	1.10		
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	Kadın	217	2.32	0.74	-4.52	0.000
	Erkek	210	2.65	0.81		

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin ergen iyi oluş ölçeğinin ilişkililik alt boyutundan aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(425)} = 4.12; p < .05$). Buna göre kadınların ilişkililik alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{x} = 3.86$), erkek öğrencilerin puanlarından ($\bar{x} = 3.45$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Öğrencilerin hayata bağlılık ($t_{(425)} = 1.35; p > .05$), mutluluk ($t_{(425)} = 0.61; p > .05$), iyimserlik ($t_{(425)} = 0.59; p > .05$) ve kararlılık ($t_{(425)} = 0.76; p > .05$) puanları ile iyi oluş toplam puanının ($t_{(425)} = 1.88; p > .05$) ise cinsiyet faktörüne göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yine Tablo 3'te görüleceği üzere, lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeğinin oyun ($t_{(425)} = -5.25; p < .05$) ve sosyal medya bağımlılığı ($t_{(425)} = -3.77; p < .05$) alt boyut puanları ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanının ($t_{(425)} = -4.52; p < .05$) cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bulguya göre, erkeklerin oyun ($\bar{x} = 2.61$) ve sosyal medya bağımlılığı ($\bar{x} = 2.71$) ile dijital bağımlılık toplam puanının ($\bar{x} = 2.65$), kadınların oyun ($\bar{x} = 2.18$) ve sosyal medya bağımlılığı ($\bar{x} = 2.34$) ile dijital bağımlılık toplam puanından ($\bar{x} = 2.32$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal hayata etki puanının ($t_{(425)} = -1.07; p > .05$) ise cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır.

2. Okul Türüne Göre Farklar: Lise öğrencilerinin okul türüne göre ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların okul türüne göre ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	n	$\bar{X}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlişkililik	1-Meslek lisesi	126	3.59	1.06	2.02	0.134	
	2-Anadolu lisesi	190	3.60	1.07			
	3-Fen lisesi	111	3.83	0.99			
Hayata Bağlılık	1-Meslek lisesi	126	3.50	1.02	1.15	0.319	
	2-Anadolu lisesi	190	3.39	1.01			
	3-Fen lisesi	111	3.31	0.87			
Mutluluk	1-Meslek lisesi	126	3.32	1.07	1.11	0.329	
	2-Anadolu lisesi	190	3.15	1.08			
	3-Fen lisesi	111	3.15	1.11			
İyimserlik	1-Meslek lisesi	126	3.48	0.96	2.25	0.107	
	2-Anadolu lisesi	190	3.26	1.07			
	3-Fen lisesi	111	3.24	1.01			
Kararlılık	1-Meslek lisesi	126	3.47	0.93	1.78	0.170	
	2-Anadolu lisesi	190	3.31	0.94			
	3-Fen lisesi	111	3.25	0.91			
İyi Oluş Toplam Puanı	1-Meslek lisesi	126	3.47	0.80	1.11	0.331	
	2-Anadolu lisesi	190	3.34	0.85			
	3-Fen lisesi	111	3.36	0.74			
Oyun	1-Meslek lisesi	126	2.32	0.81	0.81	0.446	
	2-Anadolu lisesi	190	2.40	0.87			
	3-Fen lisesi	111	2.46	0.92			
Sosyal Medya	1-Meslek lisesi	126	2.34	0.93	3.14	0.044	2>1
	2-Anadolu lisesi	190	2.63	1.02			
	3-Fen lisesi	111	2.55	1.12			
Sosyal Hayata Etki	1-Meslek lisesi	126	2.46	1.08	4.93	0.008	2>1,3
	2-Anadolu lisesi	190	2.74	1.12			
	3-Fen lisesi	111	2.36	1.12			
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	1-Meslek lisesi	126	2.36	0.77	2.72	0.067	
	2-Anadolu lisesi	190	2.57	0.78			
	3-Fen lisesi	111	2.48	0.82			

Tablo 4'de görüldüğü gibi, öğrencilerin ergen iyi oluş ölçeği toplam puanı [$F_{(2, 426)} = 1.11; p > .05$] ile ilişkililik [$F_{(2, 426)} = 2.02; p > .05$], hayata bağlılık [$F_{(2, 426)} = 1.15; p > .05$], mutluluk [$F_{(2, 426)} = 1.11; p > .05$], iyimserlik [$F_{(3, 426)} = 2.25; p > .05$] ve kararlılık [$F_{(2, 426)} = 1.78; p > .05$] alt boyutlarından alınan puanların okul türüne göre anlamlı farklılaşma göstermediği bulunmuştur. Bu bulguya göre, okul türü öğrencilerin iyi oluş düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Öğrencilerin dijital bağımlılık ölçeğinin sosyal medya [$F_{(2, 426)} = 3.14; p < .05$] ve sosyal hayata etki [$F_{(2, 426)} = 4.93; p < .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Ortaya çıkan farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testine göre, Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık puanlarının ($\bar{x} = 2.63$), meslek lisesi

öğrencilerinin puanlarından ($\bar{x}=2.34$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine, Anadolu lisesine giden öğrencilerinin sosyal hayata etki puanlarının ($\bar{x}=2.74$), meslek lisesi ($\bar{x}=2.46$) ve fen lisesi ($\bar{x}=2.36$) öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Okul türüne göre, dijital bağımlılık ölçeği toplam puanı [$F_{(2, 426)} = 2.72; p > .05$] ile oyun bağımlılığı alt boyutu [$F_{(2, 426)} = 0.81; p > .05$] puanlarının ise anlamlı farklılık göstermediği ($p > .05$) saptanmıştır. Buna göre, Anadolu lisesine devam eden öğrencilerin dijital bağımlılık ölçeğinin sosyal medya ve sosyal hayata etki alt boyutundan aldıkları puanların diğer lise türlerine devam eden öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

3. Başarı Durumuna Göre Farklar: Lise öğrencilerinin algıladıkları ders başarı durumuna göre ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların algılanan başarı durumuna göre ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Ders Başarı Durumu	n	$\bar{X}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlişkili	A-Düşük	37	3.17	1.17	5.13	0.002	C,D>A,B B>A
	B-Orta	193	3.57	1.04			
	C-İyi	150	3.84	0.99			
	D-Çok iyi	47	3.81	1.05			
Hayata Bağlılık	A-Düşük	37	2.86	1.10	7.51	0.000	C,D>A,B B>A
	B-Orta	193	3.30	0.94			
	C-İyi	150	3.58	0.88			
	D-Çok iyi	47	3.67	1.11			
Mutluluk	A-Düşük	37	2.49	1.10	11.25	0.000	C,D>A,B B>A
	B-Orta	193	3.07	0.99			
	C-İyi	150	3.44	1.04			
	D-Çok iyi	47	3.56	1.23			
İyimserlik	A-Düşük	37	2.94	1.06	9.09	0.000	C,D>A,B
	B-Orta	193	3.12	0.99			
	C-İyi	150	3.59	0.90			
	D-Çok iyi	47	3.59	1.25			
Kararlılık	A-Düşük	37	2.88	0.99	17.31	0.000	C,D>A,B
	B-Orta	193	3.10	0.84			
	C-İyi	150	3.65	0.83			
	D-Çok iyi	47	3.72	1.11			
İyi Oluş Toplam Puanı	A-Düşük	37	2.87	0.89	14.93	0.000	C,D>A,B B>A
	B-Orta	193	3.23	0.74			
	C-İyi	150	3.62	0.68			
	D-Çok iyi	47	3.67	1.01			
Oyun	A-Düşük	37	2.96	1.18	7.75	0.000	A>B,C,D
	B-Orta	193	2.38	0.79			
	C-İyi	150	2.23	0.80			
	D-Çok iyi	47	2.52	0.92			
Sosyal Medya	A-Düşük	37	2.90	1.15	2.55	0.055	
	B-Orta	193	2.57	1.01			
	C-İyi	150	2.42	0.97			
	D-Çok iyi	47	2.38	1.11			
Sosyal Hayata Etki	A-Düşük	37	3.01	1.03	2.59	0.052	
	B-Orta	193	2.57	1.10			
	C-İyi	150	2.44	1.09			
	D-Çok iyi	47	2.52	1.26			
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	A-Düşük	37	2.94	0.92	5.74	0.001	A>B,C,D
	B-Orta	193	2.50	0.76			
	C-İyi	150	2.35	0.72			
	D-Çok iyi	47	2.47	0.90			

Tablo 5'te görüleceği üzere; öğrencilerin ergen iyi oluş ölçeği toplam puanı [$F_{(3, 426)}=14.93; p < .05$] ile ilişkili [$F_{(3, 426)}=5.13; p < .05$], hayata bağlılık [$F_{(3, 426)}=7.51; p < .05$], mutluluk [$F_{(3, 426)}=11.25; p < .05$], iyimserlik [$F_{(3, 426)}=9.09; p < .05$] ve kararlılık [$F_{(3, 426)}=17.31; p < .05$] alt boyut puanlarının algılanan ders başarı durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan LSD post hoc testine göre, başarı durumunu iyi ve çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin iyi oluş ölçeği toplam ve alt boyut puanları başarı durumunu düşük ve orta düzeyde tanımlayan öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Yine, başarı durumunu orta düzeyde algılayan öğrencilerin iyi oluş ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının, başarı durumunu düşük olarak algılayan öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin dijital bağımlılık puanları incelendiğinde, oyun bağımlılığı alt boyutu [$F_{(3, 426)}=7.75; p < .05$] ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanlarının [$F_{(3, 426)}=5.74; p < .05$] algılanan başarı durumuna göre

anlamli olarak farklılaştığı saptanmıştır. Ortaya çıkan farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan LSD post hoc testine göre başarı durumunu düşük düzeyde algılayan öğrencilerin oyun bağımlılığı alt boyut ve dijital bağımlılık ölçeği toplam puanları, başarı durumunu orta, iyi ve çok iyi düzeyde algılayan öğrencilerin puanlarına göre anlamli olarak daha yüksektir. Sosyal medya ve sosyal hayata etki alt boyutlarında ise algılanan başarı durumuna göre anlamli farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Elde edilen bulguya göre, öğrencilerde akademik başarının yükselmesi ile iyi oluş düzeyinin arttığı, dijital bağımlılık düzeyinin ise azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4-Baba Eğitim Durumuna Göre Farklar: Lise öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların baba eğitim durumuna göre ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Baba Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Sd	F	P	Anlamli Fark
İlişkili	A-Okur-yazar değil	29	3.33	1.17	1.27	0.281	
	B-İlkokul	139	3.66	0.99			
	C-Ortaokul	124	3.59	1.06			
	D-Lise	101	3.76	1.13			
	E-Üniversite	34	3.82	0.84			
Hayata Bağlılık	A-Okur-yazar değil	29	3.20	0.98	0.73	0.571	
	B-İlkokul	139	3.39	0.96			
	C-Ortaokul	124	3.39	0.97			
	D-Lise	101	3.52	1.00			
	E-Üniversite	34	3.32	0.97			
Mutluluk	A-Okur-yazar değil	29	3.01	0.94	1.30	0.269	
	B-İlkokul	139	3.28	1.08			
	C-Ortaokul	124	3.22	1.08			
	D-Lise	101	3.25	1.07			
	E-Üniversite	34	2.86	1.22			
İyimserlik	A-Okur-yazar değil	29	3.03	0.87	2.06	0.085	
	B-İlkokul	139	3.39	1.02			
	C-Ortaokul	124	3.33	1.06			
	D-Lise	101	3.42	0.99			
	E-Üniversite	34	2.96	1.08			
Kararlılık	A-Okur-yazar değil	29	3.12	1.00	1.11	0.353	
	B-İlkokul	139	3.44	0.92			
	C-Ortaokul	124	3.32	0.97			
	D-Lise	101	3.34	0.92			
	E-Üniversite	34	3.17	0.74			
İyi Oluş Toplam Puanı	A-Okur-yazar değil	29	3.14	0.75	1.35	0.249	
	B-İlkokul	139	3.43	0.80			
	C-Ortaokul	124	3.37	0.82			
	D-Lise	101	3.46	0.82			
	E-Üniversite	34	3.23	0.75			
Oyun	A-Okur-yazar değil	29	2.16	0.71	2.23	0.066	
	B-İlkokul	139	2.39	0.83			
	C-Ortaokul	124	2.29	0.84			
	D-Lise	101	2.52	0.94			
	E-Üniversite	34	2.64	0.95			
Sosyal Medya	A-Okur-yazar değil	29	2.16	0.78	4.69	0.001	D,E>A,B,C
	B-İlkokul	139	2.43	0.99			
	C-Ortaokul	124	2.40	1.05			
	D-Lise	101	2.77	1.00			
	E-Üniversite	34	2.95	1.12			
Sosyal Hayata Etki	A-Okur-yazar değil	29	2.39	1.11	1.51	0.198	
	B-İlkokul	139	2.70	1.10			
	C-Ortaokul	124	2.47	1.14			
	D-Lise	101	2.45	1.05			
	E-Üniversite	34	2.78	1.24			
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	A-Okur-yazar değil	29	2.21	0.57	3.58	0.007	D,E>A,B,C
	B-İlkokul	139	2.47	0.74			
	C-Ortaokul	124	2.37	0.85			
	D-Lise	101	2.61	0.79			
	E-Üniversite	34	2.80	0.83			

Tablo 6’ya bakıldığında; ergen iyi oluş ölçeği toplam puanı [$F_{(4, 426)} = 1.35$; $p>.05$] ile iyi oluş ölçeği alt boyutları olan ilişkili [$F_{(4, 426)} = 1.27$; $p>.05$], hayata bağlılık [$F_{(4, 426)} = 0.73$; $p>.05$], mutluluk [$F_{(4, 426)} = 1.30$; $p>.05$], iyimserlik [$F_{(4, 426)} = 2.06$; $p>.05$] ve kararlılık [$F_{(4, 426)} = 2.06$; $p>.05$] puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamli olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Dijital bağımlılık açısından incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı [$F_{(4, 426)} = 4,69; p < .05$] alt boyutu ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanının [$F_{(4, 426)} = 3,58; p < .05$] baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan LSD post hoc testine göre, baba eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve dijital bağımlılık toplam puanlarının baba eğitim düzeyi okur-yazar değil, ilkökul ve ortaokul olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Oyun bağımlılığı ve sosyal hayata etki alt boyutlarının ise baba eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, baba eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı görülmektedir.

5-Anne Eğitim Durumuna Göre Farklar: Lise öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların anne eğitim durumuna göre ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlişkiler	A-Okur-yazar değil	142	3.53	1.08	2.40	0.068	
	B-İlkokul	157	3.63	1.02			
	C-Ortaokul	90	3.90	1.02			
	D-Lise	38	3.64	1.09			
Hayata Bağlılık	A-Okur-yazar değil	142	3.24	0.95	3.32	0.020	C>A,B
	B-İlkokul	157	3.48	0.93			
	C-Ortaokul	90	3.59	0.98			
	D-Lise	38	3.22	1.13			
Mutluluk	A-Okur-yazar değil	142	3.17	1.03	0.56	0.639	
	B-İlkokul	157	3.21	1.06			
	C-Ortaokul	90	3.31	1.20			
	D-Lise	38	3.06	1.13			
İyimserlik	A-Okur-yazar değil	142	3.31	1.00	0.65	0.584	
	B-İlkokul	157	3.32	1.00			
	C-Ortaokul	90	3.41	1.16			
	D-Lise	38	3.14	0.93			
Kararlılık	A-Okur-yazar değil	142	3.33	0.97	1.92	0.126	
	B-İlkokul	157	3.39	0.91			
	C-Ortaokul	90	3.41	0.92			
	D-Lise	38	3.01	0.84			
İyi Oluş Toplam Puanı	A-Okur-yazar değil	142	3.32	0.82	1.88	0.132	
	B-İlkokul	157	3.41	0.76			
	C-Ortaokul	90	3.52	0.85			
	D-Lise	38	3.21	0.79			
Oyun	A-Okur-yazar değil	142	2.33	0.84	1.77	0.153	
	B-İlkokul	157	2.35	0.85			
	C-Ortaokul	90	2.45	0.89			
	D-Lise	38	2.67	0.95			
Sosyal Medya	A-Okur-yazar değil	142	2.33	0.99	7.87	0.000	C,D>A,B
	B-İlkokul	157	2.41	1.03			
	C-Ortaokul	90	2.82	1.02			
	D-Lise	38	2.99	0.86			
Sosyal Hayata Etki	A-Okur-yazar değil	142	2.65	1.08	0.95	0.419	
	B-İlkokul	157	2.50	1.15			
	C-Ortaokul	90	2.46	1.12			
	D-Lise	38	2.71	1.09			
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	A-Okur-yazar değil	142	2.40	0.78	4.04	0.007	C,D>A,B
	B-İlkokul	157	2.41	0.80			
	C-Ortaokul	90	2.61	0.77			
	D-Lise	38	2.81	0.73			

Tablo 7 incelendiğinde; ergen iyi oluş ölçeğinin hayata bağlılık alt boyutunun anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3, 426)} = 3.32; p < .05$]. Ortaya çıkan farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD post hoc testine göre, anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin hayata bağlılık puanları ($\bar{x} = 3.59$), anne eğitim düzeyi okur-yazar değil ($\bar{x} = 3.24$) ve ilkökul olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x} = 3.48$) anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. İlişkiler, mutluluk, iyimserlik ve kararlılık alt boyut puanları ile iyi oluş ölçeği toplam puanlarında ise anne eğitim durumunun anlamlı farklılık oluşturmadığı ($p > .05$) görülmüştür. Bu bulgu, anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin hayata bağlılık puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 7’de görüleceği üzere, sosyal medya bağımlılığı alt boyut puanı [$F_{(3, 426)} = 7.87; p < .05$] ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanının [$F_{(3, 426)} = 4.04; p < .05$] anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. LSD post hoc testinden elde edilen bulguya göre anne eğitim düzeyi ortaokul ve lise olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve dijital bağımlılık toplam puanları, anne öğrenim düzeyi okur-yazar değil ve ilkokul olan öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Oyun bağımlılığı ve sosyal hayata etki alt boyutlarında ise anne eğitim düzeyinin anlamlı farklılaşma göstermediği ($p > .05$) saptanmıştır. Buna göre, anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

6-Sosyal Medya Kullanım Durumuna Göre Farklar: Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım durumuna göre ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız iki örneklem t testi sonuçları Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların sosyal medya kullanım durumuna göre t testi sonuçları

Değişkenler	Sosyal Medya Kullanımı	n	$\bar{X}$	Sd	t	p
İlişkililik	Evet	261	3.74	1.02	2.17	0.030
	Hayır	166	3.52	1.09		
Hayata Bağlılık	Evet	261	3.40	0.99	-0.16	0.873
	Hayır	166	3.41	0.96		
Mutluluk	Evet	261	3.22	1.07	0.36	0.723
	Hayır	166	3.18	1.11		
İyimserlik	Evet	261	3.32	1.01	-0.19	0.851
	Hayır	166	3.33	1.05		
Kararlılık	Evet	261	3.28	0.91	-1.72	0.085
	Hayır	166	3.44	0.95		
İyi Oluş Toplam Puanı	Evet	261	3.39	0.80	0.18	0.861
	Hayır	166	3.38	0.81		
Oyun	Evet	261	2.50	0.87	3.26	0.001
	Hayır	166	2.22	0.84		
Sosyal Medya	Evet	261	2.86	0.91	9.38	0.000
	Hayır	166	1.99	0.97		
Sosyal Hayata Etki	Evet	261	2.63	1.04	1.62	0.106
	Hayır	166	2.45	1.22		
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	Evet	261	2.68	0.72	6.72	0.000
	Hayır	166	2.18	0.80		

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğrencilerin ergen iyi oluş ölçeğinin ilişkililik alt boyut puanlarının sosyal medya kullanım durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı ($t_{(425)} = 2.17; p < .05$), sosyal medya kullanan öğrencilerin ilişkililik puanlarının ($\bar{x} = 3.74$) sosyal medya kullanmayan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x} = 3.52$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Hayata bağlılık, mutluluk ve iyimserlik alt boyut puanları ile iyi oluş ölçeği toplam puanlarının sosyal medya kullanım durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Bu bulguya göre sosyal medya kullanan öğrencilerin ilişkililik düzeyi daha yüksektir.

Dijital bağımlılık açısından bakıldığında, oyun bağımlılığı ($t_{(425)} = 3.26; p < .05$), sosyal medya bağımlılığı alt boyut puanları ($t_{(425)} = 9.38; p < .05$) ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanlarının ($t_{(425)} = 6.72; p < .05$) sosyal medya kullanım durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Buna göre, sosyal medya kullanan öğrencilerin oyun bağımlılığı ($\bar{x} = 2.50$), sosyal medya bağımlılığı ($\bar{x} = 2.86$) ve dijital bağımlılık toplam puanları ($\bar{x} = 2.68$), sosyal medya kullanmayan öğrencilerin oyun bağımlılığı ($\bar{x} = 2.22$), sosyal medya bağımlılığı ($\bar{x} = 1.99$) ve dijital bağımlılık toplam puanlarından ($\bar{x} = 2.18$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyal hayata etki puanlarının ise sosyal medya kullanım durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($t_{(425)} = 1.62; p > .05$) tespit edilmiştir. Bu sonuç, sosyal medya kullanan öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

7-Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklar: Sosyal medya kullanan lise öğrencilerinin günlük sosyal medya kullanım süresine göre ergeniyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Ergen iyi oluş ve dijital bağımlılık ölçeğine ait puanların günlük sosyal medya kullanım süresine göre ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Sosyal Medya Kullanım Süresi	n	$\bar{X}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlişkili	A-1 saatten az	39	3.83	0.98	3.22	0.041	B>C
	B-1-2 saat	147	3.85	0.97			
	C-3 saat ve üstü	75	3.49	1.09			
Hayata Bağlılık	A-1 saatten az	39	3.19	0.97	1.00	0.371	
	B-1-2 saat	147	3.42	0.99			
	C-3 saat ve üstü	75	3.45	0.99			
Mutluluk	A-1 saatten az	39	3.10	1.01	0.38	0.683	
	B-1-2 saat	147	3.26	1.01			
	C-3 saat ve üstü	75	3.20	1.22			
İyimserlik	A-1 saatten az	39	3.27	0.87	0.34	0.712	
	B-1-2 saat	147	3.36	1.00			
	C-3 saat ve üstü	75	3.25	1.12			
Kararlılık	A-1 saatten az	39	3.29	0.87	7.19	0.001	B>C
	B-1-2 saat	147	3.44	0.88			
	C-3 saat ve üstü	75	2.96	0.93			
İyi Oluş Toplam Puanı	A-1 saatten az	39	3.34	0.73	1.58	0.208	
	B-1-2 saat	147	3.46	0.79			
	C-3 saat ve üstü	75	3.27	0.86			
Oyun	A-1 saatten az	39	2.32	0.78	10.83	0.000	C>A,B
	B-1-2 saat	147	2.35	0.78			
	C-3 saat ve üstü	75	2.88	0.96			
Sosyal Medya	A-1 saatten az	39	2.39	0.67	39.80	0.000	C>A,B
	B-1-2 saat	147	2.64	0.78			
	C-3 saat ve üstü	75	3.54	0.89			
Sosyal Hayata Etki	A-1 saatten az	39	2.47	1.07	5.87	0.003	C>A,B
	B-1-2 saat	147	2.50	1.01			
	C-3 saat ve üstü	75	2.97	1.03			
Dijital Bağımlılık Toplam Puanı	A-1 saatten az	39	2.38	0.60	31.51	0.000	C>A,B
	B-1-2 saat	147	2.50	0.63			
	C-3 saat ve üstü	75	3.17	0.70			

Tablo 9'da görüldüğü gibi; sosyal medya kullanan öğrencilerin ergen iyi oluş düzeyleri günlük dijital teknolojileri kullanım süresi açısından incelendiğinde, ilişkili [F_(2, 426) = 3.22; *p* < .05] ve kararlılık [F_(2, 426) = 7.19; *p* < .05] alt boyut puanları anlamlı farklılık göstermektedir. Ortaya çıkan farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testine göre sosyal medyayı günde 1-2 saat kullanan öğrencilerin ilişkili ($\bar{x}$ = 3.85) ve kararlılık puanları ($\bar{x}$ = 3.44), sosyal medyayı günde 3 saat ve daha fazla kullanan öğrencilerin ilişkili ($\bar{x}$ = 3.49) ve kararlılık ($\bar{x}$ = 2.96) ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Hayata bağlılık, mutluluk ve iyimserlik alt boyutundaki puanlar ile iyi oluş ölçeği toplam puanında günlük sosyal medyayı kullanım süresine göre anlamlı fark bulunmamıştır (*p* > .05). Elde edilen bu bulguya göre, günlük 2 saate kadar sosyal medya kullanımının öğrencilerde iyi oluşu arttırdığı ancak bu sürenin aşılması durumunda iyi oluşun azalmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde, sosyal medya kullanan öğrencilerin oyun bağımlılığı [F_(2, 426) = 10.83; *p* < .05], sosyal medya bağımlılığı [F_(2, 426) = 39.80; *p* < .05] ve sosyal hayata etki [F_(2, 426) = 5.87; *p* < .05] alt boyut puanları ile dijital bağımlılık ölçeği toplam puanlarının [F_(2, 426) = 31.51; *p* < .05] günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. LSD post hoc testine göre sosyal medyayı günlük 3 saat ve daha fazla kullanan öğrencilerin oyun bağımlılığı ($\bar{x}$ = 2.88), sosyal medya bağımlılığı ($\bar{x}$ = 3.54), sosyal hayata etki ($\bar{x}$ = 2.97) ve dijital bağımlılık toplam puanları ($\bar{x}$ = 3.17), sosyal medyayı günlük 2 saat ve daha az kullanan öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, sosyal medya kullanım süresi arttıkça dijital bağımlılık düzeyinin de arttığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Günümüz dünyasında internet, sosyal medya ve telefon gibi dijital kanallar özellikle ergenlerin kendilerini ifade etme, diğerleri ile iletişim kurma, potansiyellerini gerçekleştirme gibi önemli gereksinimlerini giderme yolları olarak görülmektedir. Buna karşın bu kanalların aşırı kullanımı, bireylerin dijital bağımlılık düzeyinin artmasına ve iyi oluş düzeylerinin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır (Cham vd., 2019). Bu çalışmada, ergenlerin dijital bağımlılık ve iyi oluş düzeylerinin cinsiyet, okul türü, başarı düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve sosyal medya kullanım durumu gibi demografik özelliklere göre anlamlı

farklılaşma gösterip göstermediğinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ölçeklerden alınan toplam puan ortalamalarına göre öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin orta, dijital bağımlılık düzeylerinin ise düşük olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmadan elde edilen diğer sonuçlara göre, kız öğrencilerin ilişkililik düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu; erkeklerin ise oyun ve sosyal medya bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul türü açısından, Anadolu lisesi öğrencilerinin dijital bağımlılığın sosyal medya ve sosyal hayata etki boyutunda puanları daha yüksek saptanmıştır. Akademik başarının yükselmesi ile iyi oluş düzeyinin arttığı ve dijital bağımlılık düzeyinin azaldığı elde edilen diğer bir sonuçtur. Son olarak, anne ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı, sosyal medya kullanan ergenlerin iyi oluş ölçeğinin ilişkililik boyutunda daha yüksek puanlar aldıkları ve günlük 2 saate kadar sosyal medya kullanımının ergenlerde iyi oluşu arttırdığı ancak bu sürenin aşılması durumunda iyi oluşun azalmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin iyi oluş düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, ilişkililik boyutunda kadınların anlamlı olarak erkeklerden daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Buna karşın erkeklerin dijital bağımlılık ölçeğinin oyun ve sosyal medya boyutu ile toplamından elde etmiş oldukları puan ortalamalarının ise kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde, kadınların iletişim becerilerini erkeklere göre daha iyi kullanmalarından dolayı, iyi oluşun ilişkililik boyutundan elde edilen bu sonucun beklenen yönde olduğu ifade edilebilir. Alanyazında teknoloji bağımlılığına ilişkin ergenlerle yapılan araştırmalar incelendiğinde bu sonucu destekleyen araştırmaların olduğu görülmektedir. Aile ile yeterli bir ilişkiye sahip olamama ve etkin zaman geçirememesi, aile içinde iletişim, ilgi ve sevginin yetersiz oluşu, ergen için ev içinde sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanamaması, aile içerisindeki rol çatışmaları, tutarsız yaklaşımlar ile rol dağılımının belirgin olmayışı ve karşılanmayan beklentiler gibi risk faktörlerinin bir sonucu olarak ergenlerin daha çok dijital teknolojilere yöneldiği görülmektedir (Ceyhan, 2011; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Young, 1997). Yapılan bir araştırmanın (Kuzu vd., 2008) sonuçları, dijital dünyada oyun oynayan ergenlerin sosyal hayattan uzaklaştığı ve sanal dünyada daha fazla zaman geçirdikleri için yüz yüze iletişim kurmak yerine yalnız kalmayı tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Benzer olarak internet bağımlılığı riski olan ergenlerle yapılan deneysel bir çalışmada kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesi ile internet bağımlılığı eğilimi olan ergen sayısının azaldığı sonucu elde edilmiştir (Berdibaeva vd., 2016). Bu araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin iyi oluş ölçeğinin ilişkililik boyutunda anlamlı düzeyde daha düşük puan ortalamasına sahip olmaları ile yukarıda alanyazında ilişkililik ile ilgili risk faktörleri beraber değerlendirildiğinde erkeklerin dijital bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Alanyazında cinsiyetin dijital teknolojilerin kullanımı ve bu teknolojilere ilişkin bağımlılıkta ayırt edici bir etkiye sahip olduğu bildirilmektedir. Buna göre erkeklerde internet ve dijital oyun bağımlılığı riski, kadınlarda ise akıllı telefon bağımlılığı riski daha yüksektir (Arslan vd., 2015; Cao vd., 2011; Dikeç vd., 2017; Doğan ve Tosun, 2016; Leung ve Lee, 2012). Erkeklerde dijital bağımlılığın oyun boyutu ile toplamından elde etmiş oldukları puan ortalamalarının kadınlara göre yüksek oluşuna ilişkin araştırma sonucualanyazındaki araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Buna karşın dijital bağımlılığın sosyal medya boyutunda erkeklerin kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olması alanyazındaki diğer sonuçlarla örtüşmemektedir. Zira akıllı telefonun kullanım amaçlarına bakıldığında sosyal medyanın ilk sırada (Ektiricioğlu vd., 2020) olduğu ve akıllı telefon bağımlılığına bağlı olarak kadınların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olması beklenen bir durumdur. Alanyazında bu durumu destekleyen pek çok araştırma sonucu söz konusudur (Altınok, 2021; Balci ve Gülnar, 2009; Brys, 2013; Eryılmaz ve Çukurluöz, 2018; Gürültü, 2016; Kraut vd., 1998; Okumuş, 2018; Shaw ve Black, 2008). Güney ve Taştepe (2020) de yapmış oldukları araştırmada yüksek düzeyde sosyal medya bağımlılığına sahip kız öğrenci sayısının erkek öğrencilere göre yaklaşık 2,5 kat daha fazla olduğunu bildirmişlerdir. Bu durumun, kız öğrencilerin sosyal medyada olup bitenleri daha çok merak etmeleri ve dolayısıyla zihinlerini sosyal medya ile daha fazla meşgul etmeleriyle açıklandığı (Gürültü, 2016) görülmektedir. Aynı zamanda, kadınlarda sosyal medya kullanımının yaygınlığı, onların mesafe tanımaksızın arkadaşlarıyla iletişimini sürdürmek istemeleri şeklinde de (Shaw ve Black, 2008) açıklanmıştır. Araştırmamızda ortaya çıkan ve diğer araştırma sonuçları ile örtüşmeyen bu durum bölge itibarıyla sosyo-ekonomik bir durumun sonucu olarak kız öğrencilerin akıllı telefonlara erişimde yaşamış oldukları zorlukların bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Ergenlerin okul türü değişkenine göre dijital bağımlılıklarına bakıldığında, sosyal medya boyutunda Anadolu lisesi öğrencilerinin puan ortalamalarının meslek lisesi öğrencilerine göre Anadolu lisesi öğrencileri lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Sosyal hayata etki boyutunda ise yine Anadolu liselerinde öğrenim gören ergenlerin puan ortalamalarının hem meslek liselerinde hem de fen liselerinde öğrenim gören ergenlere göre Anadolu lisesine devam eden öğrenciler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Altınok (2021) da lise öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada, dijital bağımlılığın sosyal medya alt boyutunda Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının diğer lise türlerine devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın Altınok (2021) dijital bağımlılığın sosyal hayata etki boyutunda meslek liselerinde okuyan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer lise türlerine giden öğrencilerin ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğunu bulmuştur. Lise öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada (Eryılmaz ve Çukurluöz, 2018) imam hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin dijital bağımlılığın sosyal medya alt boyutu ile toplam puanın diğer lise türlerindeki öğrencilerin puanından anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Ceyhan (2011) ise ergenlerle yapmış olduğu araştırmada, meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin hem genel lise hem de Anadolu lisesine devam eden öğrencilere göre problemliliği internet kullanım düzeyini anlamlı olarak daha yüksek bulmuştur.

Yukarıda verilen araştırma sonuçlarıyla birlikte genel olarak alanyazın incelendiğinde, öğrenim görülen okul türü değişkenine göre ergenlerin dijital bağımlılığın sosyal medya ve sosyal hayata etki boyutu ile toplam puanına ilişkin yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçların farklılık gösterdiği izlenmektedir. Bu durum okul türü değişkeninin araştırma kapsamında nasıl ele alındığına ilişkin sınıflandırma, araştırmanın yapıldığı dönemdeki okul türlerinin sınıflandırılması, hangi okul türlerinin araştırmaya dâhil edildiği ve farklı dönemlerde yapılmış çalışmalar arasındaki bulguların farklılık gösterebilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin bir çalışmada imam hatip lisesi farklı bir lise türü olarak ele alınırken diğer bir araştırmada meslek lisesi bünyesinde ele alınmıştır. Buna karşın bazı çalışmalarda genel lise ve Anadolu lisesi ayrı ayrı birer okul türü olarak ele alınırken, tüm liselerin Anadolu lisesi olarak ele alındığı çalışmalarda mevcuttur. Bununla birlikte bazı çalışmalarda sosyal bilimler lisesi ile fen lisesi birer değişken olarak araştırmaya dâhil edilirken bazı araştırmalarda böyle bir durum söz konusu değildir. Bu nedenlerden dolayı okul türü ile dijital bağımlılık arasında bir genelleme yapmak güçleşmektedir.

Araştırma sonuçları çerçevesinde ergenlerin algılanan akademik başarı durumuna göre iyi oluş düzeylerine bakıldığında hem toplam puan hem de iyi oluşun tüm alt boyutlarında (ilişkili, hayata bağlılık, mutluluk, iyimserlik, kararlılık) akademik başarı durumunun yükselmesine paralel olarak puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna karşın akademik başarı düzeyinin yükselmesi ile ergenlerin dijital bağımlılık ölçeğinin oyun alt boyutu ile toplamından almış oldukları puan ortalamalarının ise anlamlı düzeyde düşüş gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte dijital bağımlılığın sosyal medya ile sosyal hayata etki boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de akademik başarının yükselmesi ile ergenlerin puan ortalamalarının belirgin şekilde düşüş gösterdiği gözle çarpıcıdır. Bu sonuçlar beraber değerlendirildiğinde, akademik başarının ergenlerin iyi oluşları üzerinde önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Bununla beraber akademik başarının yükselmesi yani okul görevleri ile ilgilenmenin dijital bağımlılığı azaltmada etkili bir faktör olduğu araştırma sonucunda ortaya konmuştur. Alanyazın incelendiğinde akademik başarı ve dijital bağımlılık kapsamında yapılmış benzer araştırma sonuçlarının da bu bulguyla örtüştüğü görülmektedir (Altınok, 2021; Bayraktar ve Gün 2007; Eryılmaz ve Çukurluöz, 2018; Güneş, 2013; Huang ve Leung, 2009; Dalkıç ve Kaya, 2020; Yang ve Tung, 2007). Mevcut çalışma sonuçları ve alanyazından elde edilen sonuçlar, akademik başarının iyi oluş ve dijital bağımlılık düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Akademik olarak hedefleri olan öğrencilerin davranış repertuarları genişler ve bu, daha az dijital araç kullanmalarını ve dijital platforma (Instagram, Twitter vb.) dâhil olmalarını sağlayarak dijital bağımlılığı azaltmış olabilir.

Anne eğitim durumuna göre ergenlerin dijital bağımlılıklarına bakıldığında, anne eğitim düzeyi ortaokul ve lise olan ergenlerin dijital bağımlılığın sosyal medya boyutu ile toplamından almış oldukları puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi okuryazar değil ve ilköğretim olanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Benzer olarak Altınok (2021) tarafından yapılan çalışmada da anne eğitim düzeyi lise, üniversite ve lisansüstü olan ergenlerin dijital bağımlılığın oyun, sosyal medya alt boyutu ve toplam puanından elde edilen ortalamaların eğitim düzeyi okuryazar değil, ilköğretim ve ortaokul olanlara

göre belirgin düzeyde yüksek olduğu ve anne eğitim düzeyi ile dijital bağımlılık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yine, anne eğitim düzeyi arttıkça oyun bağımlılığının (Arslan vd., 2015) ve internet bağımlılığının (Çevik ve Çelikkaleli, 2010; Liao vd., 2005) artış gösterdiği görülmüştür. Ergenlerin baba eğitim durumuna göre dijital bağımlılıklarına bakıldığında ise baba eğitim düzeyi lise ve üniversite olan ergenlerin dijital bağımlılığın sosyal medya boyutu ile toplamından almış oldukları puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde okuryazar değil, ilkökul ve ortaokul olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Benzer olarak Altınok (2021) tarafından yapılan çalışmada da babası okuryazar olmayan ergenlerin dijital bağımlılığın toplam ve sosyal medya alt boyutundan almış oldukları puan ortalamalarının diğer eğitim düzeylere göre belirgin düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Bazı çalışmalarda (Arslan vd., 2015; Çevik ve Çelikkaleli, 2010; Liao vd., 2005) ise dijital bağımlılık ile baba eğitim düzeyi ve dijital oyun bağımlılığı (Özdemir ve Karaboğa, 2021) ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu elde edilmiştir. Anne baba tutumlarının bağımlılık üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada (Manap ve Durmuş, 2021), aile içi rollerin sağlıklı veya sağlıklı olmayan oluşunun dijital ebeveynlik farkındalığına ve özellikle olumsuz model olma ve dijital ihmalin çocuğun internet bağımlılığına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dijital bağımlılığın anne baba eğitim düzeyine göre incelendiği sınırlı sayıdaki araştırmada anne eğitim düzeyinin dijital bağımlılık üzerinde daha belirgin bir etkiye sahip olduğu göze çarpmaktadır. Buna karşın son yıllarda dijital yerliler olarak kabul edilen "Z Kuşağı" üzerinde yapılan araştırmalar hem anne hem de baba eğitim durumunun belirgin bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Hem anne hem de baba eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak özelde sosyal medya bağımlılığı olmak üzere dijital bağımlılığın gösterdiği artış birkaç faktöre bağlı olarak değerlendirilebilir. Bunlardan ilki anne ve baba eğitim düzeyinin artışı ile dijital teknolojilere ilişkin bilgi sahibi olmaları ve buna bağlı olarak çocuklarının eğitim faaliyetlerinden daha çok istifade etmeleri için onlara bu teknolojilere ulaşma imkânı tanımaları (Çevik ve Çelikkaleli, 2010) olabilir. İkincisi, anne baba eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesi ve bunun sonucunda ebeveynlerin çocuklarına bu dijital teknolojileri sağlayabilmeleri olabilir. Üçüncüsü ise, anne baba eğitim düzeyinin yükselmesi ile ebeveynlerin kendilerinin de bu teknolojileri kullanmaları ve çocuklarını kontrol edebileceklerine ilişkin inanca sahip olmaları şeklinde değerlendirilebilir. Araştırmanın diğer bir sonucu olarak anne-baba eğitim durumuna göre ergenlerin iyi oluş düzeyine bakıldığında, iyi oluşun hayata bağlılık boyutunda anne eğitim düzeyi ortaokul ve lise olan ergenlerin almış oldukları puan ortalamalarının, anne eğitim düzeyi okuryazar değil ve ilkökul olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. İyi oluşun diğer boyutlarında ise ergenlerin anne baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Bu durum, genel itibarıyla ergenlerin iyi oluş düzeylerinin anne baba eğitim durumundan etkilenmediği şeklinde değerlendirilebilir.

Ergenlerin sosyal medya kullanma durumlarına göre iyi oluş düzeyleri incelendiğinde, iyi oluşun ilişkililik boyutunda sosyal medya kullananların puan ortalamalarının kullanmayanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, "Z Kuşağı" olarak adlandırılan bu dönemdeki ergenlerin ilişkilerinin çoğunun dijital bir dünyaya taşınmış olmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İyi oluşun diğer boyutlarında ise ergenlerin sosyal medya kullanıp kullanmama durumlarına göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Ergenlerin sosyal medya kullanma durumlarına göre dijital bağımlılıklarına bakıldığında ise, sosyal medya kullanan ergenlerin dijital bağımlılığın oyun, sosyal medya boyutu ile toplam puanından elde etmiş oldukları ortalamaların kullanmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı sonucu elde edilmiştir. Dijital bağımlılığın sosyal hayata etki boyutunda ise ergenlerin sosyal medya kullanıp kullanmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu durum ergenlerde iyi oluşun hayata bağlılık, mutluluk, iyimserlik, kararlılık boyutları ile toplamından elde etmiş oldukları puan ortalamalarının sosyal medya kullanıp kullanmama durumuna göre farklılaşmadığı sonucu ile değerlendirildiğinde sosyal medyayı kullanıp kullanmama durumunun ergenlerin sosyal hayatları üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı şeklinde yorumlanabilir. Nitekim alanyazını incelendiğinde genel itibarıyla iyi oluş ile internet, oyun, sosyal medyavedijital bağımlılık arasında negatif yönlü olumsuz ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bu tür dijital mecralar özellikler ergenler için günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunlardan, çevrelerinin yarattığı gerilim ve baskılardan sıyrıldıkları bir kaçış alanı olarak görülmektedir. Bununla birlikte gündelik yaşamda elde edilemeyen sosyal desteğin dijital mecralarda

aranması potansiyel riskleri de beraberinde getirmektedir. Bunun bir sonucu olarak dijital dünya pek çok ergen için bir sosyal paylaşım aracı ve bir kaçış yeri olarak değerlendirilebilir (Ceyhan, 2011).

Araştırmanın diğer bir sonucu olarak günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre ergenlerin iyi oluş düzeyleri incelendiğinde, sosyal medyayı günde "1-2 saat" kullananların iyi oluş ölçeğinin ilişkililik ve kararlılık boyutunda, sosyal medyayı günde "3 saat ve üstü" kullananlara göre anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Daha önce de ifade edildiği gibi "Z Kuşağı" olarak adlandırdığımız bu dönemdeki ergenlerin ilişkilerinin artık dijital bir dünyaya taşınmış olmasının bir sonucu olarak sosyal medya kullanımının ergenlerin iyi oluşun ilişkililik boyutuna olumlu etki ettiği görülmektedir. Bununla birlikte sosyal medyanın aşırı kullanımı ilişkide olma durumuna olumsuz etki edebilmektedir. Bundan dolayıdır ki günde 1-2 saat sosyal medya kullanımının dijital bir iyi oluş sağladığı söylenebilir. Aynı şekilde ergenlerin günde 1-2 saat sosyal medyayı kullanmaları ilişkide olmalarına katkı sağladığı gibi hedeflerine ilerleme konusunda bir engel teşkil etmediği hatta sosyal medyanın aşırı kullanımının aksine olumlu bir etkisinin olduğu söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde mevcut sonuca ilişkin paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre sosyal ağlarda zaman geçirmenin öğrencilerin iyi oluş ve yaşam doyumlarını sağlamada yordayıcı olduğu (Doğan, 2016), günlük ortalama 2 saate kadar ekranda vakit geçirmenin ergenlerin iyi oluşunu olumlu yönde etkilediği ve teknoloji kullanımının yaygın olduğu günümüzde bunun bir avantaj sağlayacağı, ancak bu sürenin aşılmasının da olumsuz etki yaratacağı (Przybylski ve Weinstein, 2017) sonuçlarına ulaşılmıştır. Günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre ergenlerin dijital bağımlılıklarına bakıldığında, sosyal medyayı günde "3 saat ve üstü" kullananların dijital bağımlılığın toplam puan ve tüm alt boyutlarından (oyun, sosyal medya ve sosyal hayata etki) aldıkları ortalamanın, sosyal medyayı günde "1 saatten az" ve "1-2 saat" arasında kullananlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dijital bağımlılık ölçeği toplam puan ve alt boyutlarından elde edilen bu sonuç, sosyal medyanın aşırı kullanımının ergenler için anlamlı düzeyde bağımlılığa neden olduğunun bir göstergesi niteliğindedir. Diğer bir ifadeyle, dijital platformlarda geçirilen zaman artışına paralel olarak ergenlerin dijital bağımlılık riski de yükselmektedir (Ceyhan ve Ceyhan, 2007; Wang vd., 2012).

Bu araştırmanın sonuçları sırasıyla ele alındığında cinsiyet, okul türü, akademik başarı ve anne baba eğitim düzeyinin lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve iyi oluş düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Mevcut çalışmadan elde edilen sonuçlar alanyazın ile karşılaştırıldığında paralel sonuçlar olduğu görülmüştür. Dijital bağımlılığı arttıran ve azaltan faktörlerin tespit edilmesi ve önleyici politikaların geliştirilmesi açısından elde edilen bu sonuçlar önemlidir. Buna ek olarak mevcut çalışmanın bir diğer sonucu olarak sosyal medya kullanan öğrencilerde dijital araçların günlük kullanım süresinin 2 saate kadar olmasının iyi oluşu olumlu etkilediği ancak bu sürenin aşılması durumunda ters bir etki görüldüğü ve dijital bağımlılık riskinin arttığı, iyi oluşun ise azaldığı görülmüştür. Bu yönüyle elde edilen bu sonuç, dijital araç ve sosyal medya kullanım süresinin bireyler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Önleyici ve koruyucu olması açısından psikolojik danışmanlar tarafından okullarda bilinçli teknoloji kullanımı konusunda çalışmalar yürütülmesi ve öğrencilere bu konuda farkındalık kazandırılması önemlidir. Yine okullarda sosyal ve sportif etkinlikler artırılarak öğrencilerin yüz yüze iletişim kurmaları ve kendilerini ifade etmeleri teşvik edilerek dijital ortamlara olan ihtiyaç azaltılabilir. Ayrıca aile ve ev ortamında dijital teknoloji kullanım sınırının sağlıklı seviyelerde tutulması ve dijital teknoloji kullanımına yönelik ihtiyacı azaltacak iletişim ortamının sağlanması dijital bağımlılığı önleyici nitelikte olabilir. Son olarak, pandemi sürecinin dijital bağımlılık üzerindeki olumsuz etkisi ve dijital bağımlılıkları önleyici programların geliştirilmesine yönelik yeni çalışmaların yapılması alanyazına önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Alrobai, A. (2018). *Engineering social networking to combat digital addiction: The case of online peer groups* (Unpublished doctoral dissertation). Bournemouth University, Bournemouth, United Kingdom.
- Altınok, M. (2021). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 262-291. <https://doi.org/10.37217/tebd.689774>
- Arisoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.

- Arslan, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80.
- Arslan, A. (2022). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıklarının öz-yeterlik düzeylerine etkisi: Yapısal eşitlik modeli çalışması, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 132-150. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1135981>
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M. ve Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychol Behav*, 10, 191-197.
- Baysan, Ç., Çakıcı-Eş, A. ve Tezer, M. (2019). Investigation of digital game addiction of adolescents in terms of subjective well-being in school. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 17-20. <https://doi.org/10.5455/apd.302644849>
- Berdibaeva S., Garber, A., Ivanov D., Masalimova, A., Kukubayeva A. & Berdibayev, S. (2016). Psychological prevention of older adolescents' interpersonal relationships, who are prone to internet addiction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 217, 984-99. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.02.081>
- Bozoğlan, B. (2019). The impact of family on digital addiction: An overview. *Multifaceted Approach to Digital Addiction and Its Treatment*, 20-45. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-8449-0.ch002>
- Brys, S. (2013). Internet addiction treatment programs on the rise. Retrieved May, 2, 2020 from <https://www.psychcongress.com/article/internet-addiction-treatment-programs-rise>
- Bucksch, J., Sigmundova, D., Hamrik, Z., Troped, P. J., Melkevik, O., Ahluwalia, N., Borraccino, A., Tynjälä, J., Kalman, M., & Inchley, J. (2016). International trends in adolescents screen-time behaviors from 2002 to 2010. *Journal of Adolescent Health*, 58(4), 417-425. doi.org/10.1016/j.jadohealth.2015.11.014
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Bs.). Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cao, H., Sun Y., Wan Y., Hao, J. & Tao F. (2011) Problematic internet use in Chinese adolescents and its relation to psychosomatic symptoms and life satisfaction. *BMC Public Health*, 11(1), 1-8. doi.org/10.1186/1471-2458-11-802
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721-736.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemli internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.
- Ceyhan, E. ve Ceyhan A. A. (2011). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar internet kullanımının gelişimsel sonuçları. Kuzu, A. (Ed). *In Bilgisayar II* (s.165-188) içinde. Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Ceyhan, E. ve Ceyhan, A.A. (2007). An investigation of problematic internet usage behaviors on Turkish university students. 7th International Educational Technology Conference. Proceedings of IETC 2007, 115-120, North Cyprus: Near East University.
- Cham, S., Algashami, A., Aldhayan, M., McAlaney, J., Phalp, K. T., Almourad, M. B. & Ali, R. (2019). Digital addiction: Negative life experiences and potential for technology-assisted solutions. *In World Conference on Information Systems and Technologies* (921-931). Springer. doi.org/10.1007/978-3-030-16184-2_87
- Çevik, B. G. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaşlık bağımlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne – baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Dalkıç, A., & Kaya, Z. (2021). Predictive effect of adolescents' body cathexis on general self-efficacy and the use of instagram. *Participatory Educational Research*, 8(2), 476-492. doi.org/10.17275/per.21.50.8.2
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Journal of Management Policy and Practice*, 17(2), 187-195. [doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 1-11. doi.org/10.1007/s10902-006-9018-1
- Demirci, İ. ve Ekşi, F. (2015). Ergenler için beş boyutlu iyi oluş modeli: EPOCH ölçeği'nin Türkçe formunun geçerliği ve güvenirliği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 9-30.
- Derin, S. ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 35-51.

- Diener, E. (1984). Subjective well- being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575. Retrieved from http://labs.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener_1984.pdf
- Dikeç, G., Yalnız, T., Bektaş, B., Turhan, A. ve Çevik S. (2017) Relationship between smart phone addiction and loneliness among adolescents. *Bağımlılık Dergisi*, 18(4), 103-11.
- Doğan, U. (2016). Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının mutluluk, psikolojik iyi-oluş ve yaşam doyumlarına etkisi: Facebook ve Twitter Örneği. *Eğitim ve Bilim*, 41(183). doi.org/10.15390/EB.2016.4616
- Doğan, U. ve Tosun, N. İ. (2016). Lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 99-128. doi.org/10.14520/adyusbd.66762
- Echeburúa, E. ve De Corral, P. (2009). Addiction to new Technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Adicciones*, 22(2).
- Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(1), 51-64. doi.org/10.17827/aktd.498947
- Eryılmaz, S. ve Çukurluöz, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.
- Griffiths, M. (1996). Gambling on the internet: A brief note. *Journal of Gambling Studies*, 12(4), 471-473.
- Griffiths, M. (2000). Does Internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence. *Cyber Psychology and Behavior*, 3(2), 211-219. [doi:10.1089/109493100316067](https://doi.org/10.1089/109493100316067)
- Güney, M., & Taştepe, T. (2020). Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 183-190. doi.org/10.46971/ausbid.757713
- Günüş, S. (2013). İnternet bağımlılığını yordayan bazı değişkenlerin cart ve chaid analizleri ile incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(71), 88-104.
- Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Ha, J. H., Yoo, H. J., Cho, I. H., Chin, B., Shin, D. & Kim, J. H. (2006). Psychiatric comorbidity assessed in Korean children and adolescents who screen positive for Internet addiction. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 67(5), 821.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), 56-68.
- Huang, H. & Leung, L. (2009) Instant messaging addiction among teenagers in China: Shyness, alienation, and academic performance decrement. *Cyber Psychol Behav*, 12, 675- 679. doi.org/10.1089/cpb.2009.0060
- Kayri, M. ve Günüş, S. (2010). Türkiye'deki ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyini etkileyen bazı faktörlerin karar ağaçları yöntemleri ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(4), 2415-2450.
- Kern, M. L., Waters, L. E., Adler, A. & White, M. A. (2015). A multi dimensional approach to measuring well-being in students: Application of the PERMA framework. *The Journal of Positive Psychology*, 10(3), 262-271. doi.org/10.1080/17439760.2014.936962
- Kraut, R., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., Scherlis, W. & Patterson, M. (1998). Social impact of the Internet: What does it mean? *Communications of the ACM*, 41(12), 21-22.
- Kuzu, A., Odabaşı, F., Erişti, S. D., Kabakçı, I. ve Kurt, A. A. (2008). İnternet kullanımı ve aile araştırması. *Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. Genel Yayın*, (133).
- Leung, L. & Lee, P. S. (2012). Impact of internet literacy, internet addiction symptoms, and internet activities on academic performance. *Social Science Computer Review*, 30(4), 403-418. doi.org/10.1177/0894439311435217
- Liau, A. K., Khoo, A., & Hwaang, P. (2005). Factors influencing adolescents engagement in risky internet behavior. *Cyber Psychology & Behavior*, 8(6), 513-520. doi.org/10.1089/cpb.2005.8.513
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının çeşitli değişkenler, aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 2021, ss. 141-156, DOI: 10.19160/ijer.837749
- Okumuş, V. (2018). *Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Özdemir, M. ve Karaboğa, M. T. (2021). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ve sosyal eğilimleri, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(5), 17-35. <https://doi.org/10.19160/eijer.994099>

- Przybylski, A. K., & Weinstein, N. (2017). A large-scale test of the goldilocks hypothesis: quantifying the relations between digital-screen use and the mental well-being of adolescents. *Psychological Science*, 28(2), 204-215.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166. DOI:10.1146/annurev.psych.52.1.141
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081. doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2017). Technological addictions and social connectedness: Predictor effect of internet addiction, socialmedia addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Düşünen Adam*, 30(3), 202-216. DOI: 10.5350/DAJPN2017300304
- Shaw, M. & Black DW (2008). Internet addiction. *CNS drugs*, 22(5), 353-365. doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001
- The European School Survey (2019). Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. [ESPAD report 2019. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs](https://ec.europa.eu/digital-and-innovation/en/european-school-survey-project-on-alcohol-and-other-drugs)
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları (3.Baskı)
- Toprakçı, M. S., Hepsöğütü, Z. B., & Toprakçı, E. (2021). Covid-19 salgını sürecinde öğrencilerin uzaktan öğretimde sorun kaynağı algıları (İzmir Atatürk Lisesi örneği). *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, 1(2), 41-61. Erişim bağlantısı: <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/40> DOI: <https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.40>
- Totan, T., Ercan, B. ve Öztürk, E. (2019). Mutluluk ve benlik saygısının yalnızlıkla internet bağımlılığına etkilerinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(10),20-35. <https://dergipark.org.tr/en/pub/edu7/issue/51553/611381>
- Uz-Baş, A., Öz- Soysal, F. S. ve Aysan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımının psikolojik iyi-oluş ve sosyal destek ile ilişkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1035. doi.org/10.15869/itobiad.85603
- Wang, L., Luo, J., Gao, W., & Kong, J. (2012). The effect of Internet use on adolescents' life styles: A national survey. *Computers in Human Behavior*, 28(6),2007-2013. doi.org/10.1016/j.chb.2012.04.007
- Yang, S. C. & Tung, C. J. (2007). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 79-96.<https://doi.org/10.1016/j.chb.2004.03.037>
- Yavuz, B. ve Toprakçı, E. (2021). Covid-19 pandemisi sebebiyle okulların uzaktan öğretim yapması ile ilgili internet forumlarında paylaşılan görüşler. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (2021) 120-139.
- Yengin, D. (2019). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. *Türk Çevrimiçi Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi*, 9(2), 130-144. doi: 10.7456/10902100/007
- Young, K. S. (1997). What makesthe Internet addictive: Potential explanations for pathological Internet use. In *105th annual conference of the American Psychological Association* (Vol. 15, pp. 12-30). Chicago.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in clinical practice: A sourcebook*.